

20 lat akredytacji Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji

mt. insp. Elżbieta Marciniak
Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji
ORCID: 0009-0000-2396-4011
e-mail: elzbieta.marciniak@policja.gov.pl

Streszczenie

Artykuł przedstawia ponad dwudziestoletnią historię funkcjonowania systemu zarządzania jakością w Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji (CLKP) oraz proces doskonalenia systemu zarządzania jakością zgodnego z wymaganiami norm PN-EN ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących” i PN-EN ISO 9001 „System zarządzania jakością - Wymagania”. Opisuje kolejne etapy wdrażania standardów jakości – od pierwszych działań przygotowawczych i szkoleń dla kadry, poprzez opracowanie dokumentacji systemowej, aż po uzyskanie certyfikatów i ich utrzymanie. W tekście podkreślono znaczenie współpracy międzynarodowej w ramach sieci ENFSI, udział w badaniach biegłości oraz stałe dostosowywanie się do kolejnych, nowych wydań norm. Artykuł ukazuje także zadania kierownictwa, rolę kompetencji personelu i ciągłego doskonalenia jako kluczowych czynników zapewnienia jakości w laboratorium. Z perspektywy dwudziestu lat funkcjonowania systemu autorka konkluduje, że wdrożenie zasad zarządzania jakością w CLKP podniosło wiarygodność badań, ustandaryzowało procedury i metody badawcze oraz wzmocniło pozycję polskiej kryminalistyki, zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej.

Słowa kluczowe: system zarządzania jakością, akredytacja, certyfikacja, księga jakości, procedury, audyt

Proces wdrażania norm

20 lat akredytacji Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji to nie tylko okazja do podsumowania osiągnięć, lecz także moment refleksji nad procesem zmian, które doprowadziły do uzyskania i utrzymania statusu jednostki spełniającej międzynarodowe standardy jakości. To co przed rokiem 2005 wydawało się niemożliwe i wywoływało uśmiech na twarzy stało się rzeczywistością i wtopiło się w codzienne funkcjonowanie naszego laboratorium – zarządzanie przez jakość. Chociaż zwrot ten jest zarezerwowany dla wymagań norm z serii ISO 9000, to nierzadko funkcjonuje również przy okazji norm technicznych związanych z akredytacją, a dokładniej rzecz ujmując, w przypadku CLKP, z normą ISO/IEC 17025.

W artykule przedstawiono drogę CLKP od pierwszych działań przygotowawczych w za-

kresie certyfikacji systemu zarządzania jakością, poprzez wdrożenie wymagań norm ISO 9001 i ISO/IEC 17025 oraz akredytację wybranych metod, aż po dwudziestoltnie doświadczenia w doskonaleniu procesów badawczych i organizacyjnych.

Cofając się do roku 2005, w którym CLKP uzyskało akredytację, nie można zapominać o działaniach poprzedzających. Proces zaczął się 25 lat temu, kiedy to w jednostce rozpoczęły się przygotowania do certyfikacji systemu zarządzania jakością na zgodność z wymaganiami normy ISO 9001. W tym celu utworzono Zespół ds. Jakości składający się z policjantów pełniących służbę w CLKP, którego podstawowym zadaniem było koordynowanie prac związanych z opracowywaniem dokumentacji opisującej, w jaki sposób działa laboratorium oraz organizacja szeregu szkoleń zewnętrznych z podziałem na grupy docelowe. Odbyły się więc szkolenia dla najwyższego kie-

rownictwa w zakresie systemów zarządzania jakością ze szczególnym uwzględnieniem wymagań normy ISO 9001 „Systemy zarządzania jakością. Wymagania” oraz ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Szkolenia przeznaczone dla średniej kadry zarządzającej w zakresie podstaw systemów zarządzania jakością ze szczególnym uwzględnieniem ww. norm oraz szkolenia z zakresu opracowywania dokumentacji systemowej (tj. księgi jakości, procedury systemowe). Jednostka została opisana z uwzględnieniem procesów, w niej zachodzących i finalnie przybrała formę Księgi Jakości z procedurami systemowymi i licznymi załącznikami, które miały za zadanie uszczegółowić i doprecyzować sposób postępowania w danych obszarach działalności laboratorium. Pierwsze wydanie dokumentacji systemowej w dużym stopniu zostało napisane literalnie, z przywołaniem wymagań norm, czy też publikacji branżowych. Wprowadzało niepotrzebne i sztucznie zaprojektowane rozwiązania, rozbudowane opisy procesów, które w pewnym stopniu utrudniały pracę. W kolejnych wydaniach Księgi usunięto ten problem – podstawowym, przyjętym założeniem było opieranie się na stosowanych, aktualnych rozwiązaniach i wprowadzenie tylko niezbędnych zapisów, spełniających wymagania normy.

Z perspektywy 25 lat można stwierdzić, że dokumentacja opisująca system zarządzania jakością w CLKP, w głównej mierze została sporządzona w oparciu o zebraną wiedzę, która do tej pory była stosowana jako dobra praktyka lub też stanowiła nieformalny zbiór obowiązujących umownie zasad, czy też sformalizowana w postaci obowiązujących aktów prawnych.

Działania wykonywane przez poszczególnych pracowników zostały poukładane w logiczną całość, rozpoczynającą się od określenia wymagań wobec siebie i zleciodawcy, a kończącą się sprawdzeniem, czy laboratorium udało się spełnić wcześniej założone cele, oczekiwania, a przede wszystkim wymagania normy. Pierwszym etapem weryfikacji opisanego i funkcjonującego w CLKP systemu zarządzania jakością była certyfikacja jednostki na zgodność z wymaganiami normy ISO 9001, przeprowadzona przez zespół oceniający składający się z audytorów zewnętrznych z Polskiego Centrum Badań i Certyfikacji S.A. (PCBC). Po przeprowadzeniu procesu certyfikacji w dniu 18 lipca 2003 roku PCBC przyznało CLKP Certyfikat Systemu Jakości (nr 997/1/2003), który obecnie obejmuje poniższe obszary:

- 1) wydawanie opinii i sprawozdań na potrzeby postępowań prowadzonych przez jednostki organizacyjne Policji oraz na zlecenie innych organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości;
- 2) organizowanie i prowadzenie procesu szkolenia policyjnych biegłych kryminalistyki oraz wspieranie doskonalenia zawodowego techników kryminalistyki;
- 3) wdrażanie, utrzymanie i doskonalenie standardów pracy w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych;
- 4) prowadzenie zbiorów danych kryminalistycznych;
- 5) rozwój metod badawczych oraz współpraca z kra-

jowymi i międzynarodowymi podmiotami policyjnymi i pozapolicyjnymi w zakresie techniki kryminalistycznej;

- 6) podejmowanie badań naukowych i prac rozwojowych mających na celu rozwój polskiej kryminalistyki i zapewniających nowoczesne narzędzia do walki z przestępczością.

Ryc. 1. Załącznik do certyfikatu Nr J - 997/9/2024

W tym okresie, „modą” stało się posiadanie przez przedsiębiorstwa, firmy, instytucje, w tym jednostki organizacyjne Policji, certyfikowanego systemu spełniającego wymagania normy ISO 9001. Praktyka ta nie utrzymała się, bowiem w żadnej policyjnej jednostce nie jest obecnie utrzymywany tenże certyfikowany system. Prawdopodobnie stało się tak z tego powodu, że był wprowadzany „na rozkaz”, bardzo szybko i chaotycznie, bez wcześniejszego zdiagnozowania potrzeb i dostosowania do ówczesnych uwarunkowań. Mądre i przemyślane wdrażanie do codziennej pracy wymagań stawianych przez normy pozwala uporządkować wiele obszarów i procesów toczących się w organizacji, a konsekwencja i determinacja w ich wprowadzaniu – pozwala je doskonalić.

Kolejne etapy standaryzacji

Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji od wielu lat z konsekwencją wyznaczało kierunki rozwoju policyjnej kryminalistyki promując optymalizację i standaryzację w badaniach kryminalistycznych. Po uzyskaniu Certyfikatu Systemu Jakości było ono pierwszym w Polsce laboratorium w pełni zorientowanym na zarządzanie jakością.

Mając podwaliny w postaci wdrożonych do codziennego funkcjonowania wymagań normy ISO 9001 w CLKP rozpoczęto wzmożone prace nad implementacją kolejnej normy, tym razem ukierunkowanej na obszar techniczny, badawczy, a mianowicie normy EN ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. Jej wdrożenie również poprzedzone było cyklem szkoleń prowadzonych przez firmę zewnętrzną. Przygotowania do akredytacji metod badawczych różniły się od tych związanych z certyfikacją. W przypadku normy ISO/IEC 17025 najważniejszym elementem było opracowanie procedur badawczych opisujących sposoby wykonywania badań w sposób bardzo szczegółowy, nierzadko doprecyzowany instrukcjami. W tym celu zorganizowano spotkania zespołów branżowych składających się z biegłych z policyjnych laboratoriów kryminalistycznych reprezentujących poszczególne specjalności występujące w kryminalistce, tj. badania: traseologiczne, daktyloskopijne, mechanoskopijne, dokumentów, genetyki sądowej, wypadków drogowych, chemiczne oraz broni i balistyki. Celem spotkań było opracowanie zunifikowanych procedur badawczych, którymi miały posługiwać się wszystkie policyjne laboratoria kryminalistyczne oraz możliwe do zgłoszenia do akredytacji przez PCA. Równocześnie w chwili opracowywania procedur badawczych przez zespoły branżowe, odbywały się szkolenia dla osób, które miały zostać audytorami wewnętrznymi. Wyselekcjonowanie odpowiedniego personelu do realizacji zadań audytora było trudnym przedsięwzięciem, biorąc pod uwagę, że CLKP sprawuje nadzór merytoryczny nad laboratoriami komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji i wówczas biegli prowadzili działania kontrolne, a nie oceniające. Ponadto kandydat na audytora musiał posiadać kluczowe cechy osobowości: komunikatywność, uczciwość, dokładność, zdecydowanie, odpowiedzialność, umiejętność analitycznego myślenia, zdolność do współpracy oraz zachowania poufności informacji uzyskanych w trakcie audytu. Również sam proces audytu różnił się od działań związanych z kontrolą. Na cyklicznych szkoleniach kierunkowano audytorów na przekazywanie wiedzy i potwierdzanie, zgodności realizowanych zadań, czy też badań z obowiązującymi normami, przepisami, ustalonymi standardami, a przede wszystkim z dokumentacją opisującą wdrożony system, w tym z procedurami badawczymi. Podczas szkolenia podkreślano, że audyty wewnętrzne powinny mieć charakter prewencyjny nastawiony na poprawę skuteczności realizowanych zadań, ale też winny identyfikować nieprawidłowości, czy potencjalne zagrożenia, których celem jest też wskazywanie możliwych usprawnień, optymalizacja i doskonalenie działań. Reasumując, na wszystkich szkoleniach z zakresu audytowania podkreślano, że dobrze przeprowadzony audyt i sporządzony z niego raport powinny stanowić cenną wskazówkę dla kierownictwa oraz być fundamentem do wdrożenia działań poprawiających i optymalizujących pracę w laboratorium.

Zarówno przed zgłoszeniem CLKP do oceny certyfikacji systemów zarządzania jakością, jak i akredytacji

przeprowadzanych przez tzw. stronę trzecią, musiały być przeprowadzone audyty wewnętrzne, przeglądy zarządzania, jak również potwierdzone kompetencje personelu poprzez obowiązkowy udział w badaniach biegłości. Na polskim rynku bardzo trudno było znaleźć firmy oferujące testy kompetencji obejmujące tak szerokie spektrum badań kryminalistycznych, które CLKP zgłaszało do akredytacji, dlatego konieczne było zapoznanie się z ofertami instytucji poza granicami Polski. Dużym ułatwieniem w początkowym okresie wdrażania systemu zarządzania jakością była przynależność naszego laboratorium do Europejskiej Sieci Instytutów Nauk Sądowych (*European Network of Forensic Science Institutes* – ENFSI), najważniejszej w Europie organizacji zrzeszającej wiodące europejskie laboratoria kryminalistyczne promujące projakościowe podejście w obszarze badań kryminalistycznych. ENFSI było pierwszą w Europie platformą bezpośredniej wymiany wiedzy kryminalistycznej oraz doświadczeń między ekspertami. Organizacja ta również miała za zadanie efektywne popularyzowanie nauk sądowych w całej Europie poprzez kreowanie i rozpowszechnianie najnowszych osiągnięć technologicznych, wdrażanie jednolitych procedur badawczych, opracowywanie podręczników oraz propagowanie wśród wszystkich laboratoriów członkowskich zasad dobrej praktyki laboratoryjnej i międzynarodowych standardów gwarantujących zapewnienie jakości badań, kompetencji personelu oraz jakości wyników badań kryminalistycznych. To właśnie podczas spotkań ekspertów w ramach funkcjonujących w ENFSI grup branżowych z określonych specjalności kryminalistycznych wymieniano się doświadczeniami w obszarze prowadzonych badań, opracowywano porównania międzylaboratoryjne, w których udział brali biegli z CLKP oraz pozyskano informacje o międzynarodowej organizacji ze Stanów Zjednoczonych – Collaborative Testing Services Inc. (CTS) oferującej dla europejskich laboratoriów badania biegłości z zakresu kryminalistyki. Pomimo dosyć skomplikowanej, w pierwszym okresie, procedury zakupowej CLKP od przeszło 20 lat jest klientem firmy CTS, która obecnie legitymuje się certyfikatem akredytacji (Nr Certyfikatu AP-1884) na zgodność z normą ISO/IEC 17047 – „Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące badania biegłości”. Wyniki badań biegłości, w których brał udział personel CLKP, potwierdzają jego kompetencję i wysoką jakość wykonywanych badań. Dostrzegając korzyści płynące z uczestnictwa w tego typu programach, nasze laboratorium rozpoczęło organizację cyklicznych porównań międzylaboratoryjnych dla pozostałych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych. W tym celu powstały procedury opisujące sposób postępowania podczas organizowania badań biegłości poprzez porównania międzylaboratoryjne w poszczególnych specjalnościach. Udział danych pracowników badawczych, np. chemicznej, daktyloskopijnej, dokumentów, traseologicznej, mechanoskopijnej oraz balistycznej w tego typu badaniach, pozwala na bieżącą ocenę prawidłowości realizacji badań i odpowiednio szybkie reagowanie na mogące pojawić się zagrożenia dla jakości oczekiwanych wyników. Uczestnictwo w od-

powiednich programach biegłości i uzyskane z nich zadawalające wyniki były koniecznym warunkiem ubiegania się o akredytację, utrzymanie oraz potwierdzenie kompetencji laboratoriów kryminalistycznych.

Spełniając kolejny warunek, wymagania normy ISO/IEC 17025 dotyczący potwierdzenia kompetencji personelu poprzez udział w badaniach biegłości, CLKP mogło zgłosić swój system zarządzania i określone metody badawcze do akredytacji przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA) – jedyną krajową jednostkę akredytującą upoważnioną do akredytacji jednostek oceniających zgodność na podstawie ustawy o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku, posiadającą status państwowej osoby prawnej nadzorowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki.

Nie bez znaczenia był też fakt, że to, czy uda się doprowadzić laboratorium do akredytacji, a potem doskonalić system, zależy od wizji i strategii kierownictwa. To przez kierownictwo formułowana jest polityka jakości, która odzwierciedla zaangażowanie całego laboratorium w system zarządzania jakością, a główne jej aspekty wymagane przez normę i ujęte w polityce CLKP obejmują m.in.:

- misję i wizję,
- zobowiązanie do wykonywania badań zgodnie z wymaganiami normy oraz procedurami z zachowaniem bezstronności, poufności i niezależności,
- mechanizmy ciągłego doskonalenia skuteczności systemu zarządzania, w tym podnoszenia kwalifikacji personelu,
- zapewnienie, że personel zna i stosuje procedury SZJ w swojej pracy.

CENTRALNE LABORATORIUM KRYMINALISTYCZNE POLICJI

POLITYKA JAKOŚCI

Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji wdraża i stosuje metody badawcze w zakresie kryminalistyki służące zapobieganiu, wykrywaniu i zwalczaniu przestępczości.

Laboratorium jest cenionym dostawcą usług badawczych i opinii kryminalistycznych gwarantującym kompleksowe wykonywanie badań służących podniesieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Polityką Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego jest utrzymywanie świadczonych usług na wysokim poziomie gwarantującym ważne wyniki badań spełniające światowe standardy jakości przy jednoczesnym zapewnieniu bezstronności, poufności i spójności wykonywanych działań na wszystkich poziomach funkcjonowania.

Realizację powyższych zadań umożliwiają:

1. Funkcjonujący system zarządzania zgodny z wymaganiami normy EN ISO 9001 i EN ISO/IEC 17025.
2. Prowadzenie badań w sposób efektywny, w oparciu o dobrą praktykę laboratoryjną, zgodnie z udokumentowanymi metodami badawczymi opartymi na najnowszych osiągnięciach nauki i techniki.
3. Utrzymywanie stałej współpracy ze zleceniodawcami w celu zidentyfikowania ich oczekiwań oraz wymagań i dostosowywanie do nich swoich usług.
4. Utrzymywanie stałej współpracy z ośrodkami i jednostkami naukowymi w celu wymiany doświadczeń oraz upowszechniania wyników badań naukowych i prac rozwojowych.
5. Zapewnienie odpowiedniego wyposażenia technicznego oraz infrastruktury pozwalającej na świadczenie wysokich rangą usług.
6. Wzrost jakości świadczonych usług poprzez stałe podnoszenie kwalifikacji personelu.
7. Spełnienie wymagań przepisów prawnych oraz polityk i zaleceń jednostki akredytującej i certyfikującej.
8. Skuteczne wykorzystanie szans, jakie stwarza środowisko, w którym funkcjonuje Laboratorium.

W celu osiągnięcia powyższych zadań Kierownictwo CLKP zapewnia, że:

- Osobnicie uczestniczy w rozwoju systemu zarządzania i dokłada wszelkich starań, aby Polityka oraz wynikające z niej cele były skutecznie realizowane.
- Personel jest odpowiednio wyszkolony, świadomy realizowanych celów badawczych i jakościowych, zna oraz stosuje w codziennej pracy Politykę i zasady zawarte w dokumentach systemowych.
- Personel jest niezależny od jakiegokolwiek działania i wpływu, które mogłyby zmniejszyć zaufanie do jego kompetencji oraz wpływać na bezstronność związaną z działalnością laboratoryjną.
- Zabiega o unowocześnianie i modernizację bazy lokalowej oraz wyposażenia stosowanego w badaniach.
- Stale analizuje skuteczność funkcjonującego systemu oraz podejmuje działania doskonalące umożliwiające zarządzanie Laboratorium w sposób gwarantujący ustawiczne podnoszenie jakości świadczonych usług.

Dyrektor
Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego
Policji
[Podpis]
m. ino. Pełna Marcinat-Krawczyk

Wydanie VIII

Warszawa, dnia 7 lutego 2024 roku

Należy zaznaczyć, że podstawą systemów zarządzania są ludzie, a nie sprzęt, czy infrastruktura. Głównie to od ich zaangażowania i kompetencji zależy powodzenie całego przedsięwzięcia.

Do akredytacji zgłasza się system już działający, w którym cyklicznie, zgodnie z programem przeprowadzane są audyty wewnętrzne, przeglądy zarządzania, a pracownicy w sposób świadomy wykonują swoje zadania zgodnie z obowiązującymi procedurami. Z perspektywy można stwierdzić, że powinno się bezwzględnie unikać dzielenia laboratorium na obszary, gdzie został wprowadzony system zarządzania jakością oraz obszar bez wdrożonego systemu. Tego typu podejście z założenia rodzi szereg nieporozumień i niejasności, powodując funkcjonowanie w tej samej instytucji dwóch różnych bytów: objętego systemem – zorganizowanego i poukładanego oraz nie objętego – chaotycznego i nieuporządkowanego. Dlatego należy dążyć do wdrożenia systemu w całym laboratorium, a akredytować tylko wybrane, lub ogólnie narzucone przez regulatora metody badawcze, tak jak to miało miejsce, w przypadku obowiązkowej akredytacji badań genetycznych i badań daktyloskopijnych. Obowiązek ten wynikał z wymagań zawartych w Decyzji Ramowej Rady 2009/905/WSiSW w sprawie akredytacji dostawców usług kryminalistycznych wykonujących czynności laboratoryjne. Celem jej wprowadzenia było „zapewnienie, aby wyniki czynności laboratoryjnych odnoszące się w szczególności do wrażliwych danych osobowych, takich jak profile DNA i dane daktyloskopijne, uzyskiwane przez akredytowanych dostawców usług kryminalistycznych w jednym państwie członkowskim były uznawane za równie wiarygodne (ważne) jak wyniki czynności laboratoryjnych prowadzonych przez dostawców usług kryminalistycznych akredytowanych na zgodność z normą ISO/IEC 17025 w jakimkolwiek innym państwie członkowskim” (Decyzja Ramowa Rady 2009/905/WSiSW, Artykuł 1).

CLKP w 2004 roku, a więc jeszcze przed wejściem w życie przywołanej decyzji, zwróciło się do PCA z wnioskiem o udzielenie akredytacji laboratorium badawczego spełniającego wymagania normy ISO/IEC 17025 na wybrane metody badawcze, z których obecnie akredytowanych jest osiem, tj.:

- 1) „Badania śladów linii papilarnych” nr BJ-W-VII-Pb-1,
- 2) „Kryminalistyczne badania DNA w multipleksowych systemach STR” nr BJ-W-VIII-Pb-1,
- 3) „Badania rękopisów” nr BJ-W-IV-Pb-1,
- 4) „Badania autentyczności dokumentów zabezpieczonych” nr BJ-W-IV-Pb-2,
- 5) „Badania broni i amunicji” nr BJ-W-V-Pb-2,
- 6) „Badania śladów mechanoskopijnych i oznaczeń identyfikacyjnych” nr BJ-W-V-Pb-1,
- 7) „Badania traseologiczne – badania śladów obuwia” nr BJ-W-VII-Pb-2,
- 8) „Identyfikacja pozostałości po wystrzale z broni palnej metodą SEM/EDX” nr BJ-W-VI-Pb-3.

Ryc. 2. Polityka Jakości CLKP

Ryc. 3. Certyfikat Akredytacji Laboratorium Badawczego nr 596

Ważne jest zrozumienie faktu, że certyfikat akredytacji to początek drogi zarządzania jakością w jednostce i koniecznym jest dalsze, ciągłe doskonalenie i rozwijanie systemu. Dopiero po dwóch, czterech latach funkcjonowania systemu można mówić, że część założeń zostało osiągnięte, choć nie jest to jednoznaczne z zakończeniem pracy.

Metody badawcze stale ewoluują, należy je uaktualniać, dostosowywać do najnowszych, światowych standardów. Zmieniają się wydania norm i wymagania w nich zawarte. Chociażby dla przykładu norma ISO 9001, od kiedy CLKP uzyskało certyfikat zarządzania jakością (2003 r.) zmieniła się już trzy razy (ISO 9001:2001, ISO 9001:2009 i ISO 9001:2015-10 – obecnie obowiązująca) i każdorazowo przed upływem trzyletniego okresu przejściowego konieczne było wprowadzenie modyfikacji w księdze jakości i procedurach systemowych. Podobnie było z normą ISO/IEC 17025, która w 2018 roku miała premierę swojego trzeciego wydania i na wymaganiach wszystkich trzech wydań, CLKP kolejno musiało oprzeć swój system (ISO/IEC 17025:1999, ISO/IEC 17025:2005, ISO/IEC 17025:2018-02 – obecnie obowiązująca). Warto podkreślić, że struktura trzeciego wydania normy ISO/IEC 17025:2018-02 została całkowicie zmieniona w porównaniu z poprzednim. Na pierwszy plan wysuwa się tu całkiem inne podejście do zarządzania w laboratorium. Obecna norma została dostosowana do układu innych, zmienionych niedawno norm, chociażby wspomianej już ISO 9001:2015-10. Jej struktura składa się z dwóch

zasadniczych części. W rozdziałach od czwartego do siódmego włącznie, które stanowią część pierwszą, zostały podane wymagania charakterystyczne dla działalności laboratoryjnej w ujęciu procesowym, z koniecznością identyfikacji ryzyk, między innymi w zakresie zapewnienia bezstronności i poufności. W normie położono nacisk na kompetencje personelu, który powinien mieć pełną świadomość tego, jakie są jego obowiązki, odpowiedzialność i uprawnienia. Wskazano również na konieczność zapewnienia wszelkich niezbędnych zasobów materialnych pozwalających na właściwą działalność laboratoryjną, do której należy zaliczyć wyposażenie z ustanowioną i utrzymywaną spójnością pomiarową oraz adekwatne do realizowanych badań pomieszczenia laboratoryjne z odpowiednimi warunkami środowiskowymi. W części drugiej natomiast znalazły się wymagania dla systemu zarządzania, które zostały przedstawione w opcjonalny sposób. Opcja A, w skrócie, polega na wdrożeniu wymagań związanych z: dokumentacją systemu zarządzania, doskonaleniem, działaniami korygującymi i audytami wewnętrznymi oraz przeglądami zarządzania. Natomiast Opcja B polega na spełnieniu wymagań dotyczących systemu zarządzania poprzez jego ustanowienie i utrzymywanie zgodnie z wymaganiami normy ISO 9001, przy jednoczesnym wspieraniu i wykazywaniu stałego spełniania wymagań, ujętych w części pierwszej. W normie zamieszczono również dwa załączniki, których nie było w poprzednich wydaniach. Załącznik A (informacyjny) dotyczący spójności pomiarowej i Załącznik B (informacyjny) dotyczący opcji systemu zarządzania. Istotny dla CLKP Załącznik B dał możliwość przyjęcia systemu zarządzania w oparciu o normę ISO 9001, ze względu na zgodność z wymaganiami której nasza jednostka jest certyfikowana. W nowym wydaniu pojawiły się również sformułowania takie jak: działalność laboratoryjna, kontekst organizacji, bezstronność, poufność, czy wyniki ważne. To ostatnie wyrażenie oznacza właściwie to samo co „wynik miarodajny”, który jest: wiarygodny, czyli podawany z określoną niepewnością, użyteczny, czyli przydatny do osiągnięcia danego celu i rzetelny, czyli uzyskany w warunkach spełniających wymagania dobrej praktyki laboratoryjnej.

Utrzymanie certyfikacji i akredytacji

Przedstawione w artykule działania związane z przygotowaniem oraz certyfikacją i akredytacją systemów zarządzania jakością w CLKP trwają prawie 25 lat. CLKP posiada Certyfikat Systemu Zarządzania Jakością od 22 lat, a Certyfikat Akredytacji Laboratorium Badawczego od 20 lat. Funkcjonujący system dwa razy do roku oceniany jest przez dwie niezależne instytucje – Polskie Centrum Akredytacji i Polskie Centrum Badań i Certyfikacji. Czasami po ocenach jest więcej uwag, a stosując nomenklaturę normy – „niezgodności”, czasami mniej, ale każde takie spotkanie z audytorami zewnętrznymi, którzy zupełnie z innej perspektywy, pod kątem spełnienia wymagań norm, obserwują działalność laboratoryjną, daje wymierne efekty. Potwierdzone kompetencje przez tzw. audyt trzeciej

strony dowodzą wysokiej jakości wykonywanych badań oraz właściwego nadzorowania pracy w CLKP. Utrzymanie właśnie tej „jakości”, w przypadku policyjnych laboratoriów kryminalistycznych, przede wszystkim przekłada się na rzetelnie i profesjonalnie wydaną opinię kryminalistyczną zawierającą wiarygodne wyniki, która stanowi wartość dowodową przed sądem.

Do innych równie ważnych korzyści związanych z wdrożonym i funkcjonującym od przeszło dwudziestu lat systemem zarządzania jakością można zaliczyć:

- lepszą organizację pracy, usprawnienie – akredytacja wymusza uporządkowanie obszarów badań poprzez ustalenie odpowiednich trybów postępowania, odtwarzalność procesu badawczego, jednolity sposób dokumentowania oraz standaryzację metod badawczych;
- wiarygodne i precyzyjne wyniki badań – akredytacja zapewnia uzyskiwanie wyników ważnych, miarodajnych i rzetelnych, ograniczając tym samym możliwości wystąpienia badań obarczonych błędami;
- wzmocnienie pozycji na rynku, zwiększenie prestiżu

- certyfikat akredytacji wydany przez Polskie Centrum Akredytacji jest uznawany globalnie w myśl zasady „badany lub certyfikowany raz – wszędzie akceptowany”,
- zaufanie zleceniodawcy – akredytacja jest obiektywnym dowodem na to, że laboratorium działa zgodnie z najlepszą praktyką profesjonalną, jak również istotnym argumentem podczas zlecania badań w przypadku metod objętych obowiązkową akredytacją.

Reasumując, z perspektyw ponad dwudziestu lat można uznać, że założony cel związany z wdrożeniem i utrzymaniem systemu zarządzania jakością w CLKP został osiągnięty – nasze laboratorium funkcjonuje zgodnie z obowiązującymi standardami potwierdzonymi przez niezależne instytucje. Zadania związane z utrzymaniem i doskonaleniem systemu zarządzania nie należą do łatwych i w dalszym ciągu wymagają bardzo dużego zaangażowania, cierpliwości i wytrwałości w dążeniu do doskonałości.

Źródło rycin

1. Ryc. 2. Dokument własny CLKP
2. Ryc. 1, 3. Certyfikaty wydane dla CLKP przez PCA i PCBC S.A.

Bibliografia

1. Blikle, A., (2023). *Doktryna Jakości*, Warszawa, Onepress.,
2. Pękała M., Marciniak E., (2008), Pojęcie jakości we współczesnej technice kryminalistycznej, *Problemy Kryminalistyki*, nr 260(2), s. 45-54.
3. Rybicki P., (2009) Nowe idee na polu standaryzacji – czy akredytacja laboratoriów powinna być obowiązkowa?, *Problemy Kryminalistyki*, nr 265(3), s. 5-18.
4. Wójcikiewicz, J. (red.), (2007), *Ekspertyza sądowa*, Kraków, Wolters Kluwer Business.

Akty Prawne

1. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku, Dz.U. 206 poz. 542.
2. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (2009, L 322/14 PL), akty przyjęte na mocy tytułu VI Traktatu UE, Decyzja Ramowa Rady 2009/905/WSiSW z dnia 30.11.2009 w sprawie akredytacji dostawców usług kryminalistycznych wykonujących czynności laboratoryjne.

Normy

1. *PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących*, (2018), Polski Komitet Normalizacyjny.
2. *PN-EN-ISO 9001:2015-10 – Systemy zarządzania jakością. Wymagania*, (2016), Polski Komitet Normalizacyjny.

Strony internetowe

1. Strona internetowa Polskiego Centrum Akredytacji (PCA) <https://www.pca.gov.pl/o-pca/o-nas/podstawa>